

Gullspångs kommun
Kommunstyrelseförvaltningen

RIKTLINJER FÖR BARN PLACERADE I FAMILJEHEM, JOURHEM ELLER HEM FÖR VÅRD OCH BOENDE (HVB)

GULLSPÅNG KOMMUN

Antagen av Vård och
omsorgsnämnden
2017-12-04, 502 x
Dnr: KS 2016/535
Revideras 2017-11-14

Innehållsförteckning

Inledning 4

Syftet med riktlinjerna 4

Definitioner 5

Familjehem 5

Jourhem 5

Hem för vård eller boende – HVB 5

Barns behov i centrum 5

Förberedelser inför placering 6

Socialtjänstens kontakt med barnet eller ungdomen och vårdgivaren 6

Vårdplan 7

Genomförandeplan 7

Val av vårdform 7

Placering i nätverket 7

Placering av syskon 8

Närhetsprincipen 8

Placeringsformer 8

Placering i familjehem 8

Placering i jourhem 8

Konsulentstött familjehemsvård 9

Utredning av familjehem och jourhem 9

Placering i hem för vård eller boende – HVB 10

Att noga följa vården 11

Hälsa 11

Utbildning och skolgång 11

Regelbundna besök i familjehem och HVB 12

Enskilda samtal med barnet eller ungdomen 12

Barnets eller ungdomens behov av umgänge 12

Samrådsdokument 13

Övervägande av vård 13

Omprovning av vård 13

Större förändringar i ett familjehem 14

Vårdens upphörande 14

Placeringens avslutas 14

Uppföljning oberoende av samtycke 15

Överflyttning av ärende till annan kommun 15

Överväga vårdnadsöverflyttning 15

Umgänge efter vårdnadsöverflyttning 16

Barnets eller ungdomens försörjning efter vårdnadsöverflyttning 16

Dokumentation 16

Utbildning till familjehem 17

Sekretess 17

Föräldrars ersättningsskyldighet 17

Lex Sarah 18

Inledning

Föreliggande riktlinjer fokuserar på de uppgifter som socialtjänsten ställs inför när barn och ungdomar, i åldrarna 0 – 20 år, behöver vård utanför det egna hemmet. En placering för vård är ett stort ingrepp i det enskilda barnets eller ungdomens liv och får också konsekvenser för den övriga familjen. Vården i familjehem, jourhem eller hem för vård eller boende (HVB) ska vara trygg och säker samt svara mot barnets eller ungdomens specifika behov av stöd och hjälp.

Socialtjänstlagstiftningen och Förenta Nationernas (FN:S) konvention om barns rättigheter, den så kallade barnkonventionen, är utgångspunkten för dessa riktlinjer. Det innebär att det är barnets bästa och barnets röst som ska genomsyra socialtjänstens vård i familjehem, jourhem eller hem för vård eller boende för barn och ungdom.

Principen om barnets bästa är en av grundpelarna i barnkonventionen och uttrycks tydligt i lagstiftningen på följande sätt, *vid åtgärder som rör barn ska barnets bästa särskilt beaktas. Vid beslut eller andra åtgärder som rör vård – eller behandlingsinsatser för barn ska vad som är bäst för barnet vara avgörande*

(1 kap. 2 § socialtjänstlagen (SoL) och 1 § lag med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). En individuell bedömning som utgår från varje barns eller ungdoms bästa ska alltid göras. Bedömningen ska ta hänsyn till barnets eller ungdomens fysiska och psykiska utveckling på kort och lång sikt.

Barnkonventionens princip om barns talerätt, barns rätt att komma till tals, är lagfäst och ställer kraven på att barnets eller ungdomens inställning inhämtas.

När en åtgärd rör ett barn ska barnet få relevant information. Ett barn ska ges möjlighet att framföra sina åsikter i frågor som rör barnet. Om barnet inte framför sina åsikter, ska hans eller hennes inställning så långt det är möjligt klarläggas på annat sätt. Barnets åsikter och inställning ska tillmätas betydelse i förhållande till hans eller hennes ålder och mognad. Ett barn som har fyllt 15 år har rätt att föra sin egen talan i mål och ärenden enligt denna lag (11 kap. 10 § SoL).

Alla barn och ungdomar som blir föremål för insatser enligt SoL eller LVU ska informeras om sina rättigheter på ett sätt som hon eller han kan ta till sig utifrån sin ålder och mognad.

Syftet med riktlinjerna

Riktlinjerna är ett övergripande styrdokument för socialtjänstens arbete med vård i familjehem, jourhem eller HVB och riktar sig till politiker samt tjänstemän som arbetar med placeringar av barn och ungdomar.

Definitioner

Familjehem

Med familjehem avses *ett enskilt hem som på uppdrag av socialnämnden tar emot barn för stadigvarande vård och fostran eller vuxna för vård och omvårdnad och vars verksamhet inte bedrivs yrkesmässigt* (3 kap. 2 § socialtjänstförordningen SoF). Med yrkesmässigt bedrivna verksamhet avses att den bedrivs kontinuerligt i förvärvssyfte.

Ett familjehem kan antingen vara ett hem i barnets nätverk, ett så kallat *nätverkshem*, eller ett hem där familjehemsföräldrarna inte har någon tidigare relation till barnet eller ungdomen.

Jourhem

Med jourhem avses *ett enskilt hem som vid upprepade tillfällen tar emot barn för tillfällig vård och fostran* (6 kap. 6 § tredje stycket SoL). Ett enskilt hem i barnets nätverk, som tar emot ett och samma barn för en eller flera kortare perioder, omfattas inte av jourhemsbestämmelserna.

Hem för vård eller boende - HVB

Med hem för vård eller boende avses *ett hem inom socialtjänsten som tar emot enskilda för vård eller behandling i förening med ett boende. Om ett sådant hem drivs av bolag, en förening, en samfällighet, en stiftelse eller enskild individ krävs dessutom att verksamheten bedrivs yrkesmässigt* (3 kap. 1 § SoF).

För vård av unga som på grund av eget beteende enligt 3 § LVU behöver stå under särskild noggrann tillsyn ska det finnas *särskilda ungdomshem* (12 § första stycket LVU). Behovet av sådana hem tillgodoses av staten. Definitionsmässigt är även de särskilda ungdomshemmen HVB.

Barns behov i centrum

Barns och ungdomars behov utreds enligt 11 kap. 1 § SoL. Utredningarna genomförs enligt modellen Barns behov i centrum (BBIC) som är ett handläggnings- och dokumentationssystem för utredning, planering och uppföljning av insatser. Utredningen ska belysa barnets eller ungdomens behov och på vilket sätt dessa behov ska tillgodoses.

Om utredningen visar på brister i föräldraförmågan ska vårdnadshavare erbjudas stöd och behandling för att förändra och förbättra det som brister i föräldrarollen.

Är bristerna så stora att barnet riskerar att utvecklas ogynnsamt ska socialtjänsten erbjuda insatser för att tillgodose barnets eller ungdomens behov av skydd och vård. Om barnets bästa motiverar det, ansvarar socialtjänsten för att barnet eller ungdomen får den vård och fostran utanför det egna hemmet som hon eller han behöver.

Vård utanför det egna hemmet kan även ges till barn eller ungdomar som har behov av att förändra sitt beteende.

I första hand ska vården erbjudas enligt socialtjänstlagen. Kan barnets eller ungdomens behov av skydd och vård inte tillgodoses på frivillig väg är socialtjänsten skyldig att ansöka hos förvaltningsrätten om vård enligt LVU.

När ett barn eller ungdom vårdas i ett familjehem eller hem för vård eller boende och kan behöva ges ytterligare insatser eller omplaceras ska en utredning enligt 11 kap. 1 § SoL inledas.

Socialtjänsten ska verka för att föräldrar, till barn som får vård utanför hemmet, får stöd och hjälp från socialtjänstens egen öppenvård och andra verksamheter inom kommunen och landstinget.

Förberedelser inför placering

Förberedelserna inför en placering måste variera beroende på barnets eller ungdomens ålder och specifika behov, om placeringen görs i en akut situation i ett jourhem, i en familj som barnet eller ungdomen redan känner, i ett främmande familjehem eller i ett hem för vård eller boende. Till stor del består förberedelserna av att tillgodose berörda med information och att få till stånd en bra samverkan som gynnar barnet eller ungdomen. En viktig uppgift är också att bemöta krisreaktioner och andra känslor som placeringen kan väcka hos barn eller ungdomar och föräldrar.

Formuläret Placeringsinformation i BBIC ska användas och kan vara till hjälp vid förberedelserna. Där dokumenteras sådan information om barnet eller ungdomen som är viktig för vårdgivaren att få inledningsvis. Det är information om vardagsrutiner, kost och måltider, sjukdomar, umgänge, mediciner med mera. Här kan vårdnadshavare ge samtycke till att vårdgivaren tar kontakt med hälso- och sjukvården, inklusive tandvården och skolhälsovården, och att hämta ut receptförskriften medicin på apotek.

Socialtjänstens kontakt med barnet eller ungdomen och vårdgivaren

Alla barn och ungdomar som är placerade i familjehem eller i hem för vård eller boende ska ha en egen, *särskilt utsedd socialsekreterare som ansvarar för kontakterna med barnet eller ungdomen under placeringen* (6 kap. 7c § SoL). Socialsekreteraren ska vid regelbundna besök samtala enskilt med barnet eller ungdomen och ge råd och stöd samt följa vården.

Socialsekreteraren ansvarar också för kontakten med föräldrarna och kan vara en viktig länk mellan barnet eller ungdomen och föräldrarna. Familjehemssekreteraren ansvarar för kontakten med familjehemmet och ska ge råd, stöd och annan hjälp som familjehemmet kan behöva.

Grundprinciperna i BBIC och det tredelade föräldraskapet, det vill säga behovet av samverkan socialtjänsten, vårdgivaren och föräldrarna, ska präglade all vård under hela placeringen. Socialtjänsten har det övergripande ansvaret för vården och en viktig uppgift är att få till stånd en bra samverkan som direkt gynnar barnet eller ungdomen. Delaktigheten från barnet eller ungdomen avgörs utifrån hans eller hennes mognad och ålder.

Vårdplan

När ett barn eller ungdom behöver vård i ett familjehem eller hem för vård eller boende ska en vårdplan upprättas för den vård som ska anordnas. Socialsekreteraren som utreder barnets eller ungdomens behov ansvarar för att vårdplanen skrivs.

Målet med vården ska vara tydligt och konkret och så långt som möjligt utformat i samförstånd med barnet eller ungdomen och vårdnadshavarna. Vårdplanen ska beskriva de behov som ska tillgodoses under vårdtiden och vilka förutsättningar som måste vara uppfyllda för att vården ska kunna upphöra. För barn och ungdomar som är placerade i familjehem ska alla behovsområden följas upp.

Vårdplanen ska även innehålla de åtgärder och insatser som andra huvudmän ansvarar för.

Vårdplanen revideras vid behov. Vårdnadshavare och ungdom, som fyllt 15 år, ska underteckna vårdplanen.

Genomförandeplan

Vårdplanen ska kompletteras med en genomförandeplan som beskriver hur vården ska genomföras. Genomförandeplanen upprättas lämpligen ett par veckor efter det att en placering påbörjats. Barnets eller ungdomens socialsekreterare ansvarar för att genomförandeplanen upprättas tillsammans med barnet eller ungdomen, vårdnadshavare, vårdgivare och i förekommande fall familjehemssekreterare. När det gäller barnets medverkan ska hänsyn tas till ålder och mognad. Genomförandeplanen ska beskriva hur målen ska uppnås och vem som ansvarar för att konkreta insatser genomförs. Alla behovsområden följs upp för de barn och ungdomar som är placerade i familjehem, även de behovsområden som fungerar väl.

Vårdplanen och genomförandeplanen följs upp minst en gång var sjätte månad inför övervägande eller omprövning av vården.

Val av vårdform

Vad som är bäst för barnet eller ungdomen ska vara avgörande vid beslut eller andra åtgärder som rör vård- eller behandlingsinsatser för barnet eller ungdomen (1 kap. 2 § SoL). Utgångspunkten är hur barnets eller ungdomens vårdbehov har bedömts och formulerats i utredningen och vårdplanen. En bedömning måste alltid göras om den tilltänkta vårdformen svarar mot det enskilda barnets eller ungdomens specifika behov. Vårdbehovet och hemmets möjligheter att tillgodose detta behov måste i det enskilda fallet vara avgörande.

Generellt gäller att familjehem är lämpligt för yngre barn och ungdomar när de i huvudsak behöver omsorg och fostran som kan kompensera för brister i den egna hemmiljön. För ungdomar med utagerande och självdestruktivt beteende är oftast placering i hem för vård eller boende aktuellt när öppenvårdsinsats har prövats och varit otillräckliga och placering i familjehem inte är lämpligt.

Placering i nätverket

När ett barn eller ungdom placeras ska det i första hand övervägas om det kan tas emot av någon anhörig eller annan närstående. Vad som är bäst för barnet eller ungdomen ska dock alltid beaktas (6 kap. 5 § SoL). I samband med utredning av barnet eller ungdomen är det viktigt att ta reda på vilken betydelse nätverket har för barnet eller ungdomen. Inför ett beslut om familjehemsplacering ska alltid ett nätverksmöte ha ägt rum med frågeställningar om vilket stöd nätverket kan ge barnet eller ungdomen, vårdnadshavare och familjehemmet.

Placering av syskon

Inför en placering av syskon är det viktigt att ta reda på hur syskonrelationen ser ut. Om det är möjligt och till syskonens bästa ska syskon placeras tillsammans. Kan det inte ske bör syskon placeras i närheten av varandra för att underlätta kontakt och umgänge under placeringen.

Närhetsprincipen

Vid val av familjehem ska socialtjänsten följa närhetsprincipen som innebär att vården ska förläggas så nära hemmiljön som möjligt. Barnets bästa och vårdbehovet avgör dock alltid vilken placering som är bäst för barnet. Om barnet eller ungdomen löper särskilda risker med att vistas i närheten av hemmet kan närhetsprincipen behöva brytas.

Placeringsformer

Ett barn eller ungdom får inte utan socialnämndens medgivande eller beslut om vård tas emot för stadigvarande vård och fostran i ett enskilt hem som inte tillhör någon av föräldrarna eller någon annan som har vårdnaden om honom eller henne (6 kap. 6 § SoL).

Placering i familjehem

Socialnämnden får inte fatta beslut om vård i ett familjehem utan att förhållanden och förutsättningarna för vård i hemmet är utredda av nämnden.

Vid en placering utanför den egna kommunen krävs samråd med den *kommun* där hemmet är beläget innan beslut fattas. Myndigheter i den kommunen kan behöva information om placeringen i förväg. Det kan till exempel gälla barnomsorg och skolan. Barnets eller ungdomens behov av insatser avgör vilka kontakter som behöver tas.

Informations- och samrådsskyldigheten avser även *andra kommuner*, en kommun som redan har ett barn eller ungdom placerat i det aktuella hemmet. Den kommunen ska få information om att hemmet kommer att ta emot ytterligare en placering.

I samband med ett beslut om placering upprättas ett skriftligt avtal (se bilaga) mellan socialtjänsten och familjehemmet som undertecknas av båda parter. Avtalet reglerar respektive parter ansvar och uppgifter, arvode och omkostnader och vad som förväntas ingå i den löpande omkostnadsdelen.

Placering i jourhem

Ett enskilt hem som vid upprepade tillfällen tar emot barn och ungdomar för tillfällig vård och fostran benämns jourhem. Huddinge kommun har tillsammans med andra kommuner på Södertörn ett antal kontrakterade jourhem, Jourhem Syd. Ett jourhem ska vara utrett i motsvarande omfattning som gäller för ett familjehem. Vid utredning av ett jourhem görs en bedömning av hemmets allmänna förutsättningar att erbjuda barn och ungdomar tillfällig vård och fostran. Inför varje placering ska dock hänsyn tas till det enskilda barnets eller ungdomens behov.

Informations- och samrådsskyldigheten med annan kommun gäller även vid utredning av ett jourhem i en annan kommun, det vill säga dels i förhållande till den kommun där jourhemmet är beläget, dels i förhållande till den eller de kommuner som har barn placerade i det aktuella hemmet.

Ett barn eller ungdom får inte vårdas i ett jourhem längre tid än två månader räknat från den tidpunkt då utredningen om ingripande till barnets eller ungdomens skydd eller stöd avslutats, om det inte finns särskilda skäl (6 kap. 6 § SoL). I de fall placeringen överskrider sex månader ska inte ett beslut om förlängning fattas. Reglerna om att vården ska övervägas respektive omprövas träder in och gäller även vid placering i jourhem.

Konsulentstött familjehemsvård

Om socialtjänsten inte kan rekrytera ett familjehem som kan tillgodose barnets eller ungdomens behov kan en enskild verksamhet anlitas för att få tillgång till ett familjehem som får handledning och lättillgängligt stöd av en konsulent, så kallad konsulentstött familjehemsvård.

Ett konsulentstött familjehem ska utredas och bedömas på samma sätt som ett familjehem och avtal med det konsulentstödda familjehemmet ska upprättas. Socialtjänsten har samma ansvar för de barn och ungdomar som är placerade i de konsultstödda hemmen som för barn och ungdomar placerade i familjehem. Den enda skillnaden jämfört med familjehem är att råd, stöd och annan hjälp ges till familjehemmet av den konsulentstödda verksamheten.

Utredning av familjehem och jourhem

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOFS 2012:11) reglerar vad en utredning av ett familjehem ska omfatta och hur den ska bedrivas. De regler som gäller familjehem och familjehemsföräldrar gäller också för jourhem och jourhemsföräldrar.

Utredningen syftar till att bedöma hemmets lämplighet som familjehem eller jourhem. Utredningen av hemmets lämplighet ska omfatta uppgifter om

- familjens sammansättning, bakgrund, livssituation och levnadsvanor
- boende och närmiljö
- varje tilltänkt familjehemsförälders personliga förutsättningar, egenskaper och omsorgsförmåga samt
- varje tilltänkt familjehemsförälders inställning till uppdraget

I den del av utredningen som omfattar *familjens sammansättning, bakgrund, livssituation och levnadsvanor* bör särskilt uppmärksammas om familjen har tid och engagemang för uppdraget, en stabil social situation, goda inbördes relationer och tillgång till ett stödjande nätverk. Familjens engagemang för barnet, deras beredskap och förmåga att samarbeta med både anhöriga och socialtjänsten ska särskilt utredas.

Vad gäller *boende och närmiljö* bör särskilt uppmärksammas om barnet eller ungdomen kan erbjudas eget rum, en trygg och säker miljö och en stimulerande fritid. Närheten till barnets eller ungdomens ursprungsfamilj, närhetsprincipen, är viktigt att ta hänsyn till.

Vad gäller en tilltänkt familjehemsförälders *personliga förutsättningar, egenskaper och omsorgsförmåga* bör särskilt uppmärksammas om han eller hon är mogen och känslomässigt tillgänglig, har den hälsa, psykiska stabilitet och uthållighet som krävs för uppdraget och har kunskap, erfarenhet och förmåga att ge den omsorg och vägledning som ett barn eller ungdom behöver. Har någon av familjehemsföräldrarna ett känt hälsoproblem införskaffas läkarintyg för att klarlägga om det finns medicinskt hinder för en placering.

Vad gäller en tilltänkt familjehemsförälders *inställning till uppdraget* bör särskilt uppmärksammas hur han eller hon ställer sig till att stödja barnet eller ungdomen i kontakter med närstående, bidra till att behovet av hälso- och sjukvård och tandvård tillgodoses, stödja barnet eller ungdomen i skolarbetet och inställning till att fortsätta kontakten även sedan placeringen har upphört. Vad som särskilt behöver uppmärksammas i *utredning av jourhem* är uppdragets karaktär, att i sitt hem med kort varsel ta emot ett eller flera barn och ungdomar för kortare perioder, vilket ställer särskilda krav på kompetens. Ett jourhem har fler kontakter att samarbeta med vilket kräver flexibilitet och samarbetsförmåga. Förmåga att hantera krisreaktioner och att hantera de upprepade separationer som uppdraget innebär är andra krav som måste ställas.

Utredningen av familjehemmen och jourhemmen görs genom flera samtal med familjen i deras hem. Finns det barn och ungdomar som redan bor i hemmet, familjens egna och de som är placerade, omfattar utredningen även samtal med dem om deras inställning till att barn och ungdomar placeras där.

Registeruppgifter inhämtas genom socialregisterkontroll i familjehemmets eller jourhemmets hemkommun och om familjen har flyttat görs även kontroll i tidigare hemkommun. Uppgifter inhämtas också från Rikspolisstyrelsens belastnings- och misstankeregister och från Kronofogdemyndigheten för att få information om eventuella ekonomiska svårigheter.

Referenser begärs in från andra kommuner som har eller har haft barn eller ungdomar placerade i hemmet samt andra som känner familjen väl och kan bedöma deras kompetens för uppdraget.

En samlad bedömning av hemmets lämplighet. Utredningen avslutas med en analys och bedömning av hemmets lämplighet. Vad som framkommit under utredningen av de blivande

familjehemsföräldrarnas förmåga beskrivs i föräldraförmågor och ställs mot barnets specifika behov inom de sju behovsområdena i BBIC, så kallad matchning.

Om bedömningen utmynnar i att hemmet är lämpligt som familjehem fattas ett beslut om att godkänna familjehemmet enligt 6 kap. 6 § SoL. Beslutet fattas av socialnämnden och gäller endast för det barn eller den ungdom placeringen avser.

Placering i hem för vård eller boende - HVB

Utgångspunkten vid placering av barn eller ungdomar i hem för vård eller boende är, dels att öppna insatser eller placering i familjehem inte är tillräckligt, dels att LVU-förhållanden föreligger. För ungdomar som på grund av missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat nedbrytande beteende, behöver placeras kan det ske vid en enhet inom Statens institutions styrelse (SiS).

Socialtjänsten har det sammanhållande ansvaret för att barn och ungdomar som placeras i HVB får adekvat vård. Ett nära samarbete mellan socialtjänsten och institutionen krävs för att uppnå ett gott resultat och underlättas av att parterna har kunskap om varandras förutsättningar. Vården ska vara anpassad till det enskilda barnets eller ungdomens behov.

Att noga följa vården

När ett barn eller ungdom placeras för vård i ett familjehem, jourhem eller hem för vård eller boende ska socialtjänsten noga följa vården av barnet eller ungdomen oavsett om vården sker med stöd av SoL eller LVU. Det ska ske genom regelbundna personliga besök i det hem barnet eller ungdomen är placerad, enskilda samtal med barnet eller ungdomen, samtal med vårdgivaren och samtal med vårdnadshavare (6 kap. 7 b § SoL).

Uppföljningen ska alltid omfatta barnets eller ungdomens hälsa, utveckling, sociala beteende och skolgång samt relationer till anhöriga och närstående. För barn och ungdomar placerade i familjehem omfattar uppföljning dessutom behovsområdena identitet, och förmåga att klara sig själv.

Hälsa

Socialtjänsten ska före och under en placering skaffa sig kunskap om hur barnet eller ungdomen mår fysiskt och psykiskt och om eventuella behov av insatser från hälso- och sjukvårdens sida. Hälsan följas upp regelbundet i samband med att vården ska övervägas eller omprövas. I uppföljningen ingår även barnets eller ungdomens behov av tandvård och glasögon. För äldre barn och ungdomar undersöks om det finns hälsorisker i form av att barnet eller ungdomen röker, missbrukar alkohol och/eller narkotika eller om självskadebeteende förekommer.

Utbildning och skolgång

Särskild uppmärksamhet måste ägnas åt de placerade barnens och ungdomarnas rätt till förskoleplats och utbildning. I socialtjänstens ansvar ingår att verka för att de får lämplig utbildning. Godkända slutbetyg i årskurs nio är en av de viktigaste skyddsfaktorerna och skolbetygen har en avgörande

betydelse för hur det går senare i livet för de placerade barnen och ungdomarna. Ansvar et slutar inte när barnet eller ungdomen gått ut grundskolan utan socialtjänsten ska medverka till att de placerade barnen och ungdomarna får möjlighet till fullständiga gymnasiebetyg.

Barn och ungdomar som placeras i familjehem ska folkbokföras i den kommun där familjehemmet är beläget. Den kommun där barnet eller ungdomen är folkbokförd har kostnadsansvar och ansvar för att barnet eller ungdomen får undervisning och vid behov särskilt stöd i undervisningen. Socialtjänsten ska verka för att information lämnas till skolan i placeringskommunen och att ett samarbete sker mellan skolan i hemkommunen och skolan i placeringskommunen.

Socialtjänsten ska ha regelbunden kontakt med barnets eller ungdomens förskola/skola, minst en gång per termin och förvissa sig om att barnet eller ungdomen får det stöd i undervisning som han eller hon behöver. Konsultationsdokumenten – förskola/förskoleklass/skola i BBIC kan med fördel användas.

Barn och ungdomar som är placerade i hem för vård eller boende är i regel inte folkbokförda i den kommun där de vistas. För dessa gäller att hemkommunen har det övergripande ansvaret och svarar för kostnaderna, men att barnet eller ungdomen får sin utbildning vid en närliggande skola.

Regelbundna besök i familjehem och HVB

Den särskilt utsedda socialsekreteraren har ansvar för kontakten med barnet eller ungdomen och ska besöka honom eller henne regelbundet utifrån behov och önskemål. Den första tiden efter placeringen görs täta besök.

Minst fyra gånger per år ska socialsekreteraren besöka familjehemmet, ett av besöken ska ske utan att familjehemmet i förväg känner till att besöket kommer att äga rum, så kallat oanmält hembesök. I avtalet som inledningsvis skrivs med familjehemmet skrivs in att besök ska ske vid tillfällen som inte är planerade i förväg.

Enskilda samtal med barnet eller ungdomen

Barnet eller ungdomen ska komma till tals både i utredningen, i planeringen och under placeringen och har rätt till en egen kontakt med sin socialsekreterare. I samtal ska hon eller han få möjlighet att uttrycka sina tankar, känslor och ställa frågor.

Barnet eller ungdomen ska själv kunna initiera samtal med socialsekreteraren som ska vara öppen för att använda de kommunikationsmedel som barn och ungdomar använder, till exempel sms och mail.

Socialsekreteraren ska erbjuda barnet eller ungdomen enskilda samtal. Samtalen kan genomföras i samband med socialsekreterarens regelbundna besök i hemmet eller på annan tid och plats som barnet eller ungdomen föredrar.

Formulären "Samtal med placerade barn och unga" i BBIC ska börja användas då barnet eller ungdomen varit placerad i familjehem eller hem för vård eller boende i cirka ett år. Formulären är åldersanpassade och uppmuntrar barnet eller ungdomen att ge sin syn på vården.

Socialstyrelsens informationsfolder "Vet du vilka rättigheter du har" ska alla barn och ungdomar som är placerade i familjehem eller hem för vård eller boende få. Namn och telefonnummer till socialsekreteraren och kontaktuppgifter till förvaltningen ska finnas i informationen.

Barnets eller ungdomens behov av umgänge

Umgängesrätten utgår ifrån barnet eller ungdomen och socialtjänsten har ansvar för att ge honom eller henne stöd med att ha fortsatt kontakt och umgänge med sin ursprungsfamilj. Det är särskilt viktigt att uppmärksamma behovet av umgänge med syskon. Utifrån behovet ska barnet eller ungdomen även få stöd till umgänge men både släktingar och andra betydelsefulla personer.

Barnets eller ungdomens behov av umgänge under placeringen anges i vårdplanen. Hur umgänget ska gå till och vem som ansvarar för att det kommer till stånd beskrivs i genomförandeplanen. I vilka former och hur omfattande umgänget ska vara bör bestämmas i samråd mellan barnet eller ungdomen, beroende på ålder och mognar, vårdnadshavarna/föräldrarna, socialtjänsten och vårdgivaren.

Umgänget måste vara till gagn för barnet eller ungdomen. Formerna för umgänget ska vara anpassat till barnets eller ungdomens önskemål och behov av skydd och trygghet. Planeringen för umgänget ska vara realistisk utifrån vårdnadshavarens/föräldrarnas situation och förmåga. I särskilt svåra umgängessituationer ska socialtjänsten hjälpa till, exempelvis genom att erbjuda umgänge i en särskild umgängeslokal eller på annan neutral plats.

I de fall föräldrarnas inte själva tar initiativ till eller gör tillräckligt stora ansträngningar för att träffa sitt barn eller ungdom kan socialtjänsten stödja föräldrarna i umgänget och vid behov bidra med insatser, som exempelvis ersättning för resor.

Samrådsdokument

Samrådsdokumenten enligt BBIC ska användas inför uppföljningsmöten. Samrådsdokument finns för barn och unga som bor i ett familjehem eller i ett hem för vård eller boende, för vårdnadshavare och för vårdgivare. Dokumenten ska hjälpa var och en att tänka igenom och förbereda sig inför mötet.

Övervägande av vård

Vid beslut om vård enligt 4 kap. 1 § SoL eller 2 § LVU (miljöfallen) ska socialnämnden *minst en gång var sjätte månad överväga om vården fortfarande behövs och hur vården bör inriktas och utformas* (6 kap.8 § SoL eller 13 § första stycket LVU).

Övervägandet ska göras med utgångspunkt i vårdplanen och genomförandeplanen och innehålla information om hur vården bedrivs samt hur barnets eller ungdomens och föräldrarnas förhållanden

utvecklar sig. Barnets utveckling ska omfatta alla behovsområden vid placering i familjehem. Övervägandet ska även vara framtidsinriktat, det vill säga att utifrån barnets eller ungdomens bästa överväga om vården bör fortsätta på längre sikt eller om barnet eller ungdomen efter en tid förväntas kunna återvända hem. Övervägandet behöver inte kommuniceras.

Omprovning av vård

Vid beslut om vård enligt 3 § LVU (beteendefallen) ska socialnämnden inom sex månader från dagen för verkställighet av vårdbeslutet pröva om vård med stöd av lagen ska upphöra. Frågan ska därefter prövas fortlöpande inom sex månader från senaste prövningen (13 § andra stycket LVU). Omprovningen ska utgå från de i vårdplanen och genomförandeplanen uppsatta målen. Omprovningen ska innehålla information om barnets eller ungdomens utveckling, barnets eller ungdomens och vårdnadshavarens aktuella situation, barnets eller ungdomens, vårdnadshavarens och vårdgivarens uppfattning om placeringen och om vården fortfarande behövs samt socialtjänstens bedömning av möjligheten att avsluta vården. Omprovningen ska kommuniceras innan beslut. Beslutet kan överklagas.

Om ungdomen vårdas med stöd av både 2 och 3 §§ LVU ska vården både övervägas och omprövas. Det bör lämpligen göras vid ett och samma tillfälle.

Större förändringar i ett familjehem

Vid större förändringar av förhållandena i ett familjehem under pågående vård ska en ny utredning av barnets situation göras, en ny familjehemsutredning göras och nytt beslut fattas om barnets eller ungdomens fortsatta placering samt en ny vårdplan.

Förändringar det kan handla om är till exempel separationer mellan familjehemsföräldrar, att en ny partner flyttar in i hemmet, dödsfall i familjen eller flyttning till annan ort.

Ersättningar till familjehem och jourhem

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) lämnar årligen rekommendationer till ersättningsnivåer – arvode och omkostnadsersättning – vid uppdragstagar-förordnaden via socialtjänsten, avseende uppdrag med stöd av Socialtjänstlagen (SoL) och Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS).

Gullspångs kommun följer SKL:s rekommenderade ersättningsnivåer. Se bilaga ”Ersättningar till familjehem och jourhem”.

Vårdens upphörande

Vård enligt SoL upphör vanligtvis i samförstånd med barnet eller ungdomen, vårdnadshavaren och socialtjänsten. Senast ska vården upphöra när ungdomen fyller 18 år eftersom tidigare beslut om vård grundar sig på vårdnadshavarnas samtycke. Behöver ungdomen vara fortsatt placerad och han eller hon samtycker till det, har socialtjänsten i förekommande fall en skyldighet att bevilja fortsatt placering fram till gymnasiestudierna är avslutade. Det är ungdomen själv som ansöker om bistånd till fortsatt placering och ett nytt beslut fattas.

Vård som ges med stöd av LVU ska upphöra när den inte längre behövs. Vård med stöd av 2 § LVU upphör senast när ungdomen fyller 18 år och socialnämnden ska fatta ett beslut om vårdens upphörande. Om ungdomen ansöker om fortsatt placering kan bistånd beviljas enligt 4 kap. 1 § SoL.

Vård med stöd av 3 § LVU upphör senast vid 21 års ålder. Socialnämnden ska fatta ett beslut om vårdens upphörande och inte bara låta vården upphöra automatiskt.

Placering avslutas

För att underlätta för barnet eller ungdomen att återvända hem eller flytta till eget boende ska en planering göras för vilka insatser som kan bli aktuella när placeringen avslutas.

Genomförandeplanen kompletteras i god tid med uppgifter om hur barnet eller ungdomen ska förberedas för tiden efter placeringen i familjehem eller hem för vård eller boende.

Ofta saknas det stöd som andra barn och ungdomar har av sitt nätverk och socialtjänsten har en skyldighet att tillgodose det särskilda behov av stöd och hjälp som dessa barn och ungdomar kan ha. Ansvar för detta gäller alla barn och ungdomar som, oberoende av ålder, har varit placerade i familjehem eller hem för vård eller boende. Utslussningen ska ske successivt och i samband med att placeringen avslutas kan lämpliga insatser vid den interna öppenvården beviljas. Det gäller både om barnet flyttar tillbaka till sina föräldrar eller om en ungdom flyttar till eget boende. Väljer en ungdom att bosätta sig i den kommun där familjehemmet finns och ungdomen är folkbokförd har Gullspångs kommun, som är placeringskommun, ansvar för att fortsätta att ge stöd och hjälp till dess att boendekommunen tagit över ansvaret.

Vid utflyttning har barnet eller ungdomen rätt att ta med sig sina egna saker. I samband med att placeringen avslutas ansvarar socialtjänsten för att avslutningssamtal genomförs både med barnet eller ungdomen och vårdgivaren. Samtal med barnet eller ungdomen kan lämpligen ske på en neutral plats.

Uppföljning oberoende av samtycke

I vissa fall avslutas en placering oplanerat och omedelbart. Det händer att vårdnadshavare återtar sitt samtycke till fortsatt frivillig vård, trots att barnet eller ungdomen har behov av fortsatt placering. Ungdomar avbryter också placeringen utan att syftet med vården uppnåtts. För att kunna följa upp barnets eller ungdomens situation då placeringen avslutas oplanerat får socialtjänsten besluta om uppföljning. *Uppföljningen får ske om barnet, utan att LVU förhållanden föreligger, bedöms vara i särskilt behov av nämndens stöd eller skydd men samtycke till sådan åtgärd saknas* (11 kap. 4 b § SoL).

Under uppföljningen ska socialtjänsten ha kontakt med vårdnadshavare/föräldrar och barnet eller ungdomen, beroende på ålder och mognad och behov, och *ta de kontakter som behövs. Socialtjänsten får samtala med barnet eller ungdomen oberoende av vårdnadshavarens samtycke,*

under förutsättning att barnet eller ungdomen själv samtycker till det. Uppföljningen får längst pågå i två månader (11 kap 4 c § SoL).

Förutom att få information om förhållandena bör uppföljningen också vara ett arbete att motivera till öppna insatser eller en ny placering om det finns behov av det.

Överflyttning av ärende till annan kommun

Grundprincipen i socialtjänstlagen är att den placerande kommunen har kvar ansvaret för alla biståndsinsatser under placeringstiden. Placeringskommunens sammanhållande ansvar regleras i 2 a kap. 4 § SoL. Bestämmelsen innebär dock inte att ett ärende aldrig kan komma att flyttas över till en annan kommun. En överflyttning till vistelsekommunen, den kommun där familjehemmet eller hemmet för vård eller boende är beläget, kan ske om barnet eller ungdomen har starkast anknytning till den andra kommunen och det är hans eller hennes önskan att bo där.

Den kommun som anser att en överflyttning ska ske ska skriftligen begära överflyttning hos den andra kommunen. Placeringskommunen har alltid kvar ansvaret till dess att vistelsekommunen tagit över.

Överväga vårdnadsöverflyttning

När ett barn eller ungdom varit placerad i samma familjehem under tre år ska socialnämnden särskilt överväga om det finns skäl att ansöka om att vårdnaden flyttas över till familjehemsföräldrarna (6 kap. 8 § andra stycket SoL, 13 § LVU och 6 kap. 8 § föräldrabalken (FB)).

Se separat Riktlinje för vårdnadsöverflyttning.

Dokumentation

I barnets eller ungdomens personakt ska alla handlingar finnas som rör barnet eller ungdomen. Dit hör utredningar enligt 11 kap.1 § SoL, beslut, vårdplaner, genomförandeplaner, övervägande/omprövningar, journalanteckningar, övriga handlingar samt familjehemsutredningen.

För barn och ungdomar som placeras i hem för vård eller boende finns dessutom en personakt som upprättas i verksamheten för att dokumentera genomförandet av själva insatsen.

Familjehem och jourhem är inte skyldiga att dokumentera.

Barnet eller ungdomen ska informeras om sin rätt att ta del av handlingarna som finns i akten. Handlingar som gäller placerade barn eller ungdomar gallras inte. Syftet med bestämmelsen är att barnet eller ungdomen senare i livet ska kunna ta del av uppgifter om sin uppväxt och förhållanden som varit under placeringen.

I familjehemmets eller jourhemmets akt förvaras alla handlingar som gäller hemmet. Dit hör utredning av hemmet, beslut samt avtal som upprättats mellan socialtjänsten och familjehemmet

eller jourhemmet och som reglerar ekonomiska ersättningar och övriga villkor under vårdtiden. I familjehemmets eller jourhemmets akt antecknas det som rör hemmet och deras förhållanden samt kortfattade anteckningar från samtal vid besök eller i telefon. Beslut om extra utbetalningar ska noteras och motiveras.

I familjehemsakten ska också framgå på vilket sätt socialtjänsten fullgjort sin skyldighet att lämna familjehemsföräldrarna råd och stöd och annan hjälp, exempelvis handledning. Det ska även framgå vilka utbildningar som erbjudits familjehemmet och vilka utbildningar de deltagit i.

Familjehemmets akt gallras efter fem år från senaste anteckning.

Utbildning till familjehem

Grundutbildning i att vara familjehem ska erbjudas alla nya familjehemsföräldrar, även familjehem som har en nära relation till det placerade barnet. Socialtjänsten ska verka för att alla familjehemsföräldrar och jourhemsföräldrar kontinuerligt får den utbildning de behöver.

Handledning ska erbjudas samtliga familjehem.

Sekretess

Uppgifter om familjehemmets och jourhemmets egna personliga förhållande kan inte lämnas ut utan deras medgivande och en så kallad menprövning. Socialtjänstsekretessens utformning och den innebörd som lagts i begreppet men gör att möjligheten att lämna ut uppgifter enligt 26 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (OSL 2009:400) är mycket begränsade.

Familjehemsföräldrarna är däremot inte bundna av sekretesslagens bestämmelser. När familjehemmet får sitt uppdrag ska socialtjänsten därför informera familjehemsföräldrarna om att de ska handskas försiktigt med uppgifter om barnet eller ungdomen och deras anhöriga.

Föräldrars ersättningsskyldighet

Föräldrar är ersättningsskyldiga för sina barn även när barnet är placerat i familjehem. Ersättningsskyldigheten regleras i socialtjänstlagen 8 kap.1 § andra stycket och gäller tills barnet fyller 18 år. Under tiden barnet är placerat har föräldern inte samma kostnader för barnet som när barnet bodde kvar hemma. Därför har föräldern en skyldighet att bidra till barnets försörjning även under placeringstiden. Underhållsstöd utgår inte när ett barn är placerat.

Föräldrarna är skyldiga att i skäligen utsträckning bidra till kommunens kostnader. Ersättningen ska beräknas individuellt för var och en av föräldrarna och bestämmelserna i 6 kap. 2-4 §§ socialtjänstförordningen (SoF) följs vid beräkning av ersättningen.

Lex Sarah

Anställda och uppdragstagare, dock inte familjehem, inom socialtjänsten är skyldiga att rapportera missförhållanden och risker för missförhållanden till ansvarig chef.

Med missförhållanden menas både handlingar och försummelser som innebär eller har inneburit ett hot mot eller har medfört konsekvenser för enskildas liv, säkerhet eller fysiska eller psykiska hälsa. Med en påtaglig risk för missförhållanden avses en uppenbar och konkret risk för ett missförhållande.

Upprepade händelser som var för sig inte behöver vara missförhållanden utgör missförhållanden.

Socialtjänsten har ansvar för att utreda och åtgärda missförhållanden.